

เรื่องข้อสอบแบบปรนัย : ความล้มเหลวของระบบการศึกษาไทย

ประกอบ คุปรัตน์

บทนำ

ถ้าเกิดมาเป็นเด็กไทยในยุคปัจจุบันแล้วไม่คุ้นเคยกับการทำ “ข้อสอบแบบปรนัย” แล้วก็เห็นจะต้องเรียกว่า “เขย” หรือแสดงว่าไม่เคยเข้าโรงเรียนตามระบบปกติ เพราะในปัจจุบันนี้ การสอบทุกระดับตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับบัณฑิตศึกษา และการสอบบรรจุตำแหน่งข้าราชการในระดับสูง ข้อสอบปรนัย หรือที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Objective Test นั้นได้มีการใช้กันในการสอบตั้งแต่วิชากฎหมาย ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชนั้นได้มีการใช้กันในทุกสาขาวิชา

ข้อสอบปรนัยนั้นเป็นข้อสอบหรือวิธีการออกแบบข้อสอบที่เริ่มใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมไทยมาประมาณไม่ต่ำกว่า 40 ปีแล้ว ลักษณะข้อสอบแบบปรนัยที่เรามักคุ้นเคยกันได้แก่

1. ข้อสอบแบบมีข้อกระทงให้เลือก (Multiple Choiced) คือข้อสอบที่มีคำถามตั้งเอาไว้ และมีข้อกระทงให้เลือกตอบอาจเป็น

4 ข้อเลือกหรือ 5 ข้อเลือก ส่วนใหญ่จะมีการให้ข้อเลือกที่ถูกต้องเพียง 1 ข้อ (Matching) คือมีข้อความหรือกลุ่มคำสองกลุ่ม อาจะกลุ่มละ 10 คำ บางทีตัวเลือกอาจจะมีมากกว่านั้น ผู้ตอบหรือผู้สอบจะต้องใช้หลักเหตุผลจับคู่คำถามตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีพวกการเติมคำในช่องว่าง โดยผู้สอนจะมีการทำคำเฉลยไว้เรียบร้อยแล้ว และรูปแบบอื่นๆอีกบางประการ

ทำไมจึงเป็นที่นิยม

ข้อสอบแบบนี้มีมานานแล้วในต่างประเทศ แต่ที่เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยก็พร้อม ๆ กับการเติบโตของวิชาครูในยุคใหม่ที่มีการใช้หลักสถิติศาสตร์เข้ามาช่วยในการเรียนการสอน และการประเมินผลอย่างมากในช่วงหลังนี้เอง เหตุผลที่ข้อสอบประเภทนี้ได้รับความนิยมพอสรุปได้คือ

1. เหมาะสมสำหรับสังคมยุคใหม่ที่ต้องเรียนต้องสอนคนจำนวนมาก ข้อสอบแบบปรนัยนั้น ความยากอยู่ที่การออกแบบข้อสอบ แต่ในการตรวจข้อสอบนั้นสามารถใช้ระบบเครื่องจักรกลหรือสมองกลคอมพิวเตอร์ในการตรวจคะแนนได้อย่างง่ายและรวดเร็ว อย่างเช่นข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยจำนวนนับเป็นล้านข้อสามารถทำการตรวจเสร็จเรียบร้อยภายในระยะเวลาไม่กี่สัปดาห์พร้อมทั้งมีการวิเคราะห์ค่าคะแนนให้ได้เสร็จเรียบร้อย สำหรับความง่ายในการตรวจสอบคะแนนนั้นปรากฏว่าง่ายกระทั่งครูจำนวนมากสามารถให้ลูกที่บ้านตรวจคะแนนแบบปรนัยได้โดยการทำข้อเฉลยเอาไว้ให้ ในระดับโรงเรียนทั่วไป นักการภารโรงก็ช่วยในการตรวจคะแนนได้

2. มีความตรงไปตรงมา ข้อสอบประเภทนี้นั้นผู้ตรวจต้องตรวจไปตามคำตอบ

เพราะมีการกำหนดคำตอบหรือข้อเฉลยกันไว้เรียบร้อยแล้ว ยิ่งถ้าเป็นการตรวจข้อสอบด้วยคอมพิวเตอร์ด้วยแล้ว การที่มนุษย์จะเอนเอียงหลังจากการได้ตัดสินใจในการออกข้อสอบแล้ว จะทำได้ยาก

3. มีความสะดวกในแง่การออกข้อสอบ เพราะครูเป็นจำนวนมากจะมีการเก็บข้อสอบเก่าสะสมเอาไว้แล้วเลือกติดต่อสลับข้อความบ้างเล็กน้อย รวบรวมจัดพิมพ์เป็นข้อสอบได้อย่างสะดวก

และด้วยเหตุผลเช่นนี้จึงทำให้คนไทยจำนวนมากหลายสิบล้านคนได้เคยผ่านการทดสอบในด้านต่าง ๆ ด้วยข้อสอบแบบปรนัยนี้มาแล้ว

จุดอ่อนและผลกระทบต่อระบบการศึกษาไทย

แต่กระนั้นระบบการทดสอบด้วยข้อสอบแบบปรนัยก็ยังเป็นจุดอ่อนอยู่มากมายในสังคมไทย และช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาได้ทำให้มองเห็นผลกระทบต่อการศึกษาของชาติเป็นอย่างมาก เมื่อข้อสอบแบบนี้มีความสะดวกในการใช้ ครูเป็นจำนวนมากจะใช้วิธีการสอบผู้เรียนด้วยวิธีนี้โดยไม่ใช่วิธีการอื่นร่วมด้วย ในสมัยก่อนเราจะมีสอบแบบเรียงความหรือที่เรียกกันว่าแบบอัตนัย วิธีการนี้ผู้สอบจะต้องเขียนบรรยายเพื่อตอบคำถาม การจะตอบ

คำถามทำให้ผู้ตอบต้องเรียบเรียงอธิบายเหตุ และผล ผู้ตรวจก็ต้องใช้เวลานานในการตรวจ สร้างความยุ่งยากให้แก่ครู เหตุนี้ครูจำนวนมาก จึงหันมาออกข้อสอบปรนัย ครูส่วนใหญ่แม้ครู “ภาษาไทย” ก็ยังใช้ข้อสอบแบบปรนัย ซึ่ง เมื่อประกอบกับครูเป็นอันมากไม่นิยมการตรวจ การบ้านหรือมอบหมายงานเขียนให้แก่ผู้เรียน ค้วยแล้ว เลยทำให้ผู้เรียนเขียนอธิบายไม่เป็น ทำให้ไม่มีทักษะในการสื่อความหมาย (Communication Skills) เด็ก ๆ ยุคใหม่มักจะค้นเคยถึงการลากเส้นเพื่อโยงคำ หรือขีดกา เครื่องหมายถูกผิด หรือฝนดินสอตำลงในช่อง เพื่อให้ตรวจได้ด้วยคอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันนี้ เราจะไม่แปลกใจว่าเจ้าหน้าที่รับเข้าใหม่ตาม สำนักงานหรือระบบราชการทั้งหลายนี้ เขา อ่านออก แต่ “เขียนไม่ได้” ใ้ร่างจดหมายก็ ต้องมานั่งแก้สำนวน เขียนไม่ติดต่อราบรื่น ไม่ รู้จักโยงประโยคโยงคำ สภาพเช่นนี้ปรากฏแม้ ผู้ที่จะเรียนในระดับมหาวิทยาลัย แม้เมื่อจะทำ วิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้สอนจะต้องมานั่งตรวจ งานแก้ภาษาไทยกันอีก ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านี้ควร ได้รับการพัฒนามาอย่างดีแล้ว ในระดับประถม และมัธยม

ประการต่อมาคือ การใช้ข้อสอบแบบ ปรนัยจะมีผลไปถึงวิธีการเรียน และทำให้ กระบวนการศึกษามีการบิดเบือน การใช้ข้อ-

สอบแบบปรนัยนั้นนักวิจัยประเมินผลทางการ ศึกษาให้เหตุผลในเชิงทฤษฎีว่าสามารถใช้ใน การทดสอบได้ในระดับสูง ๆ แต่ความเป็นจริง ในทางปฏิบัตินั้นผู้ออกข้อสอบส่วนใหญ่สามารถ วัดได้เพียงความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ใน หนังสือสักเล่มหนึ่ง เพื่อจะมีการทดสอบความรู้ กัน ก็จะต้องมีการเลือกข้อมูลที่จะนำมาออก ข้อสอบแบบปรนัยนี้ก็จะง่ายข้อสอบ ได้ง่ายขึ้น ในกรณีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยใน หนึ่งวิชานั้น ถ้าไม่มีเนื้อหาเพิ่มเติมมีลักษณะ เป็นกฎเกณฑ์ตายตัว เช่น คณิตศาสตร์ กฎหมาย ภูมิศาสตร์ หลักการศึกษา ฯลฯ ในหนึ่งวิชา อาจพบว่ามีข้อสอบที่จะออกได้เพียง 100 ข้อ แล้วข้อสอบในครั้ง ๆ ต่อไปก็จะวนเวียนกัน สลับตัวเลือกบ้าง แต่ก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ไปมากนัก ด้วยสภาพเช่นนี้จึงมีการจัดร่าง ข้อสอบกันได้อย่างเป็นผล มีการออกหนังสือ ประเภทเตรียมสอบ มีกันตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงสอบเข้ามหาวิทยาลัย และจะพบว่า การ เตรียมตัวสอบสำหรับการสอบแบบนี้มีผลต่อ คะแนนมาก แต่อาจไม่มีผลต่อการทำให้ผู้เรียน หรือผู้สอบมีความรู้เพิ่มขึ้นมากนัก ในมหา- วิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง จะเห็น ตัวอย่างได้ชัดเจนถึงความสนใจของผู้เรียนที่ เป็นกลุ่มตัวและศึกษาข้อสอบเก่า และมีความ พยายามจะนำข้อสอบเก่ามาทำประโยชน์อยู่เป็น ประจำ

ข้อจำกัดในการวัดในระดับการวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์เป็นปัญหาในการปฏิบัติของ ข้อสอบแบบปรนัย การที่มนุษย์จะวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์อะไร ได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับ การที่เข ได้รับข้อมูลจำนวนมากแล้วนำมาวิเคราะห์ ซึ่ง อาจวิเคราะห์ได้หลายด้าน ผลการวิเคราะห์ อาจเฉยแตกต่างกัน แต่ข้อสอบแบบปรนัย นั้นมักจะมาจากข้อความสั้น ๆ คำถามสั้น ๆ จำนวนนับเป็น 100 ข้อ สำหรับเวลา 1-2 ชั่วโมงของการสอบขอยกตัวอย่าง ให้เป็นรูป- ธรรม ลองพิจารณาคำถามต่อไปนี้

ท่านคิดว่าอาชีพครูมีความสำคัญต่อสังคม เทียบเท่า

- ก. แพทย์
- ข. ทหาร
- ค. เกษตรกร
- ง. พ่อค้า

ในการปฏิบัติเราจะพบข้อสอบประเภทนี้ อยู่มาก และมักจะเป็นปัญหาแก่ผู้ตอบ เพราะ ในทางปฏิบัติ นั้น จะต้องมีการตอบที่ถูกต้องเพียง 1 ข้อ แต่ในทางตรรกะนั้นอาจถูกทุกข้อก็ได้ ขึ้น อยู่กับเหตุผลของเขา แพทย์อาจเป็นอาชีพที่ มีเกียรติ แต่ก็เป็นไปได้ที่มีคนมองได้ว่าอาชีพ แพทย์เป็นอาชีพที่หลายคนไม่รู้ หากินจาก ความไม่เข้าใจสาธารณสุข ความเขลาไม่รู้จัก ช่วยตัวเองของชาวบ้าน บางคนอาจมองว่า

อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย แต่อาจมี คนมองว่าเกษตรกรนั้นแหละเป็นคนที่มีเกียรติ ที่สุด เป็นคนที่มีประสิทธิภาพมีผลผลิตแท้จริง ต่อสังคม ในการสอบเพื่อวัดระดับวิเคราะห์ และสังเคราะห์นั้น การสอบแบบอัตนัยอาจจะ ไม่ตรงไปตรงมา แต่มันเปิดแง่มุมในการมอง วิธีการคิดของคน การใช้หลักเหตุผลของเขาที่ จะแตกต่างกันได้

นอกจากนี้ในข้อสอบเดียวกันนี้ ถ้าจะใช้ วัดทัศนคติ ซึ่งก็มีผู้พยายามใช้เช่นกัน แต่ผู้ ตอบนั้นถ้าอยู่ในฐานะตอบแล้ว “ไม่ได้ไม่เสีย” จะมีโอกาสตอบอย่างจริงใจตรงไปตรงมา แต่ ถ้าเป็นส่วนหนึ่งของการวัดเพื่อเขาจะได้เข้า เรียน “แพทย์” หรือ “ครู” เหล่านี้ เขาจะ ต้องพยายามตอบอย่างที่เขาคิดว่าจะทำให้ผู้สอบ พอใจและข้อสอบประเภทปรนัยจะมีความจำกัด เสียยิ่งกว่าข้อสอบแบบอื่น ๆ ในการวัดทัศนคติ

ข้อสอบแบบปรนัยนี้ มักจะมีปัญหาใน การวัดอันเป็นที่ถกเถียงในวงการอีกมาก เช่น จะวัดความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ได้หรือไม่ ในเมื่อมันขึ้นอยู่กับหลักการจับความ ถูกความผิดใส่ตาม “ช่อง”

มันส่งเสริมความซื่อสัตย์ (Honesty) ได้ หรือ ในเมื่อระบบนี้ทำให้เกิดการเก็บข้อสอบ ง่ายต่อการแอบดูกันในระหว่างการสอบ และ เรามักจะพบว่าบรรดาข้อสอบที่รว ๆ กันนั้น

ส่วนใหญ่จะเป็นพวกข้อสอบปรนัย เพราะในข้อสอบแบบอัตนัยหรือแบบเรียงความนั้น บางทีผู้สอบอาจไม่สนใจการลอกกันเลยก็ได้ บางคนอนุญาตให้เอาตำราเรียนเข้าห้องสอบด้วย มันขึ้นอยู่กับวิธีการตั้งคำถามและวิธีการตรวจ

ทางออกของปัญหา

ความจริงข้อสอบปรนัยไม่ใช่สิ่งเลวร้าย แต่ประเด็นสำคัญคือครูอาจารย์และระบบ เท่าที่เรามีอยู่ทำให้มันถูกใช้อย่างผิด ๆ บางครั้งเราใช้มันเหมือนกับมันเป็นวิธีการเดียวที่มีอยู่ เราใช้มันเพื่อหลีกเลี่ยง “ความคดโกง” ของมนุษย์ แต่ก้หนีไม่พ้น ดังนั้น เราควรรหาวิธีการอย่างไร จึงจะให้ระบบการวัดและประเมินผลทางการศึกษาไม่กลายเป็นตัวก่อปัญหาเสียเอง

1. วิธีการวัดและประเมินผลมีอยู่หลากหลาย อย่าปล่อยให้มันกลายเป็นเพียงหนึ่งหรือถือว่าการวัดผลจะต้องอาศัยข้อสอบแบบปรนัยเพียงอย่างเดียว เราอาจใช้ข้อสอบแบบเรียงความ (Essay) ซึ่งสามารถวัดความสามารถในการเรียบเรียงเหตุผล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ได้มากกว่า ถ้าเราจะวัดทัศนคติ ทำไมไม่ลองใช้การสังเกตพฤติกรรม การที่จะดูว่าคน ๆ นั้นมีลักษณะเป็นเช่นไรนั้น พ่อแม่เขาก็คงไม่มีคัมภีร์จะรู้ว่าลูกเขามีนิสัยเป็นเช่นไร ผู้บังคับบัญชาเมื่อได้ทำงานร่วมกับ

ลูกน้องนาน ๆ เขาก็จะสังเกตพฤติกรรมของลูกน้องออก แม้นจะไม่หมดไปเสียในทุกๆ ด้าน ในแง่การวัดความถนัดเราอาจต้องให้ลงมือปฏิบัติการต้องรู้จักเลือกวิธีการที่สอดคล้องการเรียนการสอนทางการเกษตรจะเป็นเรื่องตลกทีเดียว ถ้าจะวัดกันด้วยเพียงข้อสอบปรนัย (หลาย ๆ แห่งใช้กันอยู่) โดยละทิ้งการวัดผลในภาคสนามเสีย

2. เปลี่ยนทัศนคติจากการทำมนุษย์ให้สอดคล้องกับระบบเครื่องมือ เครื่องจักร หรือกลไกแบบคอมพิวเตอร์ให้เป็นไปในลักษณะกลับกัน ในปัจจุบันการวัดผลอาจทำได้ด้วยคอมพิวเตอร์ เพราะอำนาจการเก็บข้อมูลจำนวนมหาศาล และการ “คิด” ของคอมพิวเตอร์นั้น ทำให้การเรียนรู้ในระดับวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลเป็นไปได้โดยง่าย ดังเช่นในโปรแกรมการเรียนรู้แบบเกมส์สถานการณ์จำลอง (Gaming Simulation) ดังนั้นในยุคต่อไปคือยุค “การปรับกลไกหรือเครื่องจักรหรือคอมพิวเตอร์ให้สอดคล้องกับการประเมินมนุษย์”

3. เราจะล้มเหลวอย่างยิ่งถ้าจะพยายามแก้ความ “คดโกง” “ความยุติธรรม” “การโน้มเอียง” ของมนุษย์ด้วยการให้มนุษย์ต้องกลายเป็นทาสของคอมพิวเตอร์ เพราะท้ายสุดมนุษย์นั่นเองที่เป็นคนกำหนดการทำงานหรือ

ระบบการประเมินผลของคอมพิวเตอร์ ความ
 ยุติธรรมของมนุษย์นั้นถ้าวิเคราะห์ได้ดี อาจ
 กลายเป็นการแฝงมาในการทำงานของระบบ
 กลไกได้ เพราะเราได้สร้างโปรแกรมเอาไว้
 แล้ว ทางออกนั้นน่าจะได้พยายามหาหนทาง
 ในการสร้างมนุษย์ในฐานะผู้ประเมิน ไม่ว่าจะ
 เป็นครู อาจารย์ เจ้านาย ผู้บังคับบัญชา หรือ
 แม่แต่พ่อแม่ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความตรงไป
 ตรงมา มีความยุติธรรม มองเห็นสัจธรรมของ
 มนุษย์ได้

แต่อย่างไรก็ตาม การวัดผลมนุษย์จะ
 เป็นไปอย่างตรงไปตรงมามากที่สุดต่อเมื่อ
 มนุษย์ต้องลดความกตัญญูภายในสังคมมนุษย์
 ลงมา トラบเท่าที่การศึกษาเป็นหนทางตัดสิน
 อนาคตของคน ในปัจจุบันถ้าคน ๆ หนึ่งผ่าน
 ระบบการประเมินในแต่ละระดับจนได้เป็น

แพทย์ เขาจะมีรายได้สูงกว่าคนงานภารโรงถึง
 50-100 เท่า ถ้าสภาพเป็นเช่นนั้น คนเป็น
 จำนวนมากจะหาหนทางทุกอย่างเท่าที่จะหาได้
 เพื่อให้ได้เข้าเรียนแพทย์ การหาความได้
 เปรียบ และแม่แต่การโกงในทุกแง่เพื่อให้ได้
 เรียนแพทย์ทั้ง ๆ ที่เราอาจไม่รู้ในภายหลังว่า
 เขาไม่มีความเหมาะสมที่จะมีอาชีพดังกล่าว ถ้า
 สมมติว่าสังคมมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น มี
 อาชีพอะไรก็ดีทั้งนั้นเป็นที่ยอมรับในสังคม
 รายได้ก็ไม่ต่างกันมากนัก คนก็จะมองคนอย่าง
 ตรงไปตรงมาได้มากขึ้น คนจะมองตนเองอย่าง
 เบื่อใจและประเมินตนเองได้ การวัดผลในหมู่
 มนุษย์ก็จะเป็นสิ่งที่กระทำได้ง่ายขึ้น มนุษย์จะ
 ได้ประเมินเพื่อนมนุษย์อย่างเพื่อการพัฒนาชีวิต
 เขา มากกว่าจะตัดสินเขาเป็นขี้ตายนอนาค
 เขา